

СПИСАСЯ МНОЮ МНОГОГРІШНИМ, ІЛІЄЮ ТУРЧИНОВСЬКИМ,
СВЯЩЕНИКОМ І НАМІСНИКОМ БЕРЕЗАНСЬКИМ, ЖИТІЄ І СТРАДАНІЄ СВОЄ
В ПАМ'ЯТЬ ДІТЯМ СВОЇМ, І ВНУКАМ, І ВСЬОМУ ПОТОМСТВУ

Аз многогрішний Ілія рожден от благочестивих родителей, в городку Березні в 1695 року, іюля 20 дня, от отця Михаїла, сотника березанського, і матки Анни Садковськовні; вихован во благом наказанії. Приспівшу возрасту моему, вдаша мя родителіє мої книжному ученію при церкві святоуспенської березанської, за священника і намісника тої церкві Павла, і к дяку Іоанну Кудинському, где я обучился граматики, часловця і псалтирі; і когда в больший возраст достигшу ми, отець мой, отходя в поход военный, в 1709 году, в Польшу (где і в Ляховичах полк увесь переяславський із полковником Мировичем шведи чрез зміну гетьмана Мазепи взято), мні приказал править господарством; когда же отець мой з походу зпод Ляхович, от шведських рук сохрaнен, сам єдин (а сотня вся там з полком пропала) пришол в дом, много мні укоризни, з накладом немалих ран, за непорядок домовий наложил; чего я в младих літах не могл розуміть.

От того времені стал я сожаліть о науці своєї, якую за господарством позабил і, оставля отця і матку, отийшол 1710 года із Березні по школам волочитись. І шедши малий путь, достиг града Чернігова і тамо при церкві Воздвиженія господня малое время поживши, отийшол в сотню в село Синявку, где через год живши, там, при церкві Покровської, обучился книжного чтенія і пінія, ібо хоча й трудился через три года в богоспасаємом граді Кієві в монастирі Святомихайловськом при ігумені Іоаникії Сенютовичу і при наміснику Варсонуфії і уставнику Гедеоні, за канархистру лівого кліроса, та й то єще на кошти одного ігумена і до школ латинських почав був, за ректора Прокоповича, а подпрофесора Загурського, ходить; от якого ученія, за отсутствієм отця моего у войско против шведа под Стародуб, где в 1708 года король шведський в Стародубі і вся армія єго зимовала, маткою моею з Кієва взят і за домашню суєтою всего позабув. І в той Синявці обучившись, в сотника тамошнего Мандрики за писаря дворового був і сина єго Петра

псалтирі обучал. І оттоль для повіданія боліє світа і ученія поїшл з двома молодиками большими, Семеном і Іваном, в Литовськoe княженіє во королевський град Могилев. І шедши многим путем, пущею, дній два без людей, якіє молодики, видя в мене деньги і одіяніє не ветхое і уже надходящу вечеру, устремішася на мя не чоловічесько, но аки звіріє, хотя мене убить. Єдин тайно немалим древом хотіл мене у главу уязвить, но божіім захищенієм і матері святой єго захищен я от глави, но по книжках, якіє на правом плечі мною несені були, ударил, от которого я бою упал о землю; і тамо мя лежашого розділи із одіянія і деньги, якіє при мні були, із одіянієм побрали. І чиняху, стоя надо мною, зваду: єдин Іоанн жєлаєт мене убить у смерть і заволокти з дороги внутр пущі, а другий, Симеон, якобы милосердуя о мні, совіт подал звести мя далечайше з путі, і нага к древу прив'язать на сніденіє комарам іли звірям; но божією силою і заступленієм моєй помощниці матері божєй, ошутся акиби от сна, не чувствуя і мало болізні, зхвяться в єдной кошулі, ялся бігу обратно путем тим, отколь і шествовали. І біжа з немалим риданієм, молил матір божію, да ізбавить мене от тих лютих Діоклетіанов, і голосно кричал о рятунок; то оніє убійці, біжа за мною, аки звіріє за агнцем, немалий путь; і яко оніє тілом толсти, к тому же і п'яні, не могли постигти і кричали голосно, даби я остановился, із немалою клятвою крестним знаменієм утверждаю не убить мене, но іти купно к Могилеву, з обіщанієм мні все плаття возвратить. Якой я от них клятві яв віру, оградил себе крестним знаменієм і, прочитав "Богородице діво, радуйся" і возложася на помощь і заступленіє матері божієй, пришол до них. Якіє оба яша мя в руці і о землю вдариша, скрежетаху на мя зуби своїми і связаша ми руці і нозі, покушахуся нести мя внутр пустині і тамо мя смерті предать. Видя я остатное своє окончаніє і лютую смерть, лежа, сказивал оним: "Та коли клятва ваша і крестное знаменіє в правді остается, усумнітесь і убойтесь бога. За что ви мене жєлаєте убить? І самі за убійство не избігнете лютіїшей муки і здісь, і на втором пришествії. А буде жєлаєте денег і плаття моего, я вам вовся дарую і нікому сей тайни не явлю". То оніє, польстившись деньгам і устрашай мя убійством, єжелі би кому об'явил, розв'язали ми руці і нозі і отдаша мні одіяніє і книжки з торбою, якіє от строгого вдару вполдощечки поламались, а деньги, рублей десять, к собі взяли. І тако із оними

злосниками яхомся в путь свой. І дійшли ночу до села, к границі польської, маєтності Печерського монастиря, зовомого Попова Гора. В якій жиючий городничий єромонах Феодосій, усмотря мене в церкві в пінію і чтенію іскусна, сказав дяку того села, чтобы я прийняв до половини дяковської: і потому я і прийнято. Чему я и рад був ізбить своїх врагов; но они, когда почувствовали моє от них отлученіє, весьма опечалились і скрежеща на я зубами, пожелали там быть, но дяк той школи не допустил і, пошедши до городничого, об'явив, а я з ними много водился і тим часом служителі нашедши, отняли я і оних із школи вигнали. Но оніє, умисля на я злоковарніє вимисли, пішли до сотника компанійського, котрий на тот час в том селі Поповой Горі стояли на квартирах і полк Чаусников, і об'явили, якобы я от них от села Синявки уговорился, єжелі доведуть мене до Могилева, там би оним покупить по парі суконь; да і єще казали ложно, что де он, із нами ідучи, немаліє обиди дячкам поділав по школам, і як котрий єго дяк не приймет по єго нраву, то розками без пощади обіб'єт нощу і пойдєт, а у іних книжки позабирал, і тако нам обратно іти невозможно; якіє де книжки і дєньги і нині в него іміються. То оний сотник, на тот час будучий в корчмі з своїми козаками, прислав п'яти компанійцов, і оніє, взяв мене насильне із школи і приведше пред сотника, і плаття і книжки позабирали. Оній же сотник, не іспрося я, от якій страни і коєго рода, но повеліт ізнати із мене кунтуш і кафтан і отдал моїм зломишленникам, а книжки шинкарці отдал за цебер меду, ібо не худіє книжки були. І осталіє дєньги, якіє от тих десяти рублей остались, что оним я злочинцям отдал, єще два рубля оніє от мене одібрали, где я тільки в єдиной рубашці стоя пред ними в немалом риданії слези іспущал; і прочії мої ручники, хусти, кошулі, пояси на пропой шинкарці вручили. Но я, стоя, сердцем ко господу богу і матері божой, возводя очеса свої, молился тайно, прося ізбавленія от такой напасті і розорєнія і воспоминая свой отход от отця і матки тайний. І уже сотник, і козаки, і мої враги Семен і Іван, за мої книжки і прочее накупленного меду напившись, приказали співать пред собою із оними моїми врагами; то і мене принуждали; єднак я, хоча й і покушався співать, но за обліянїєм сліз не мог і гласу отвєсти. Гді мені оний сотник приказал у дві колоди дрєв'яніє ноги забить: який крик і шум єдин атаман компанійський, лежє п'ян за піччу, ощутил і встал, казую: "Что де

то у вас за шум і пініє?" Оний же сотник отвітствовав на тоє єму, атаману: "Іди де за стол, да пий мед, нам де злодія сії молодики привели". Який атаман, уже не млад собою, сидя близ сотника, сказивал: "Где тот злодій?" То сотник повеліл мя з-под караула із сіней привести в двох колодах і в єдной кошулі. І приведоша мя пред того атамана, який много мене присмотревал у очі і спитуя: "От какой ти де страни? Чуть де ти мні не по знаку". То я з немалими слезами отвітствовав: "Я полку переяславського, із городка Березані". І оний атаман сказивал: "Не ти ли Михайла Турчина, сотника, син?" То я от той радості мало із плачу не удавился і мало просил води напиться. І оний атаман стал сотнику і козакам говорить: "Ви де і самі всі в дому єго отця були і пили, і їли, когда шествіє було государя первого Петра Алексієвича в 710 году под Прут, і он де нас по повеленію отця свого частовал і провіант, який нам із сотні належал, видавал на сутки і записовал; почему он, сотник, примітил мя, что тако єсть". І почал я подробне оному сотнику і атаману сказивать, что оніє мої злочинці із села Синявки добровольне зо мною пошли і что в путі от них мні приключалось, подробне розказал. І тогда он, сотник і атаман, повеліли клади із моїх ног розбить, да на моїх супостатов, Семена і Івана, наложить і до другого дня в немалом заключенії содерживать. І совлекши мою рдежду со оних, мні отдали, і все імущество моє бідное і деньги от них одібрали і что они були взяли, возвратили; что же цебер меду випили, з моїх денег заплатили; мене же он, сотник, взял на свою квартиру. Поутру же світающу он, сотник, всім атаманам сошедшимся, судили моїх клеветников і когда веліли бить без пощадинія, то оніє всему своєму злому ділу повинились: яких, єще приваливши бою, повеліли козакам із села за границу, за річку Сновку, во польськую область вигнать і там на границі немаліє рани наложить і, обідравши до кошуль, отпустить. Что і учинилось. Мене ж он, сотник, по совіту атаманов і козаків, принял за писаря (ібо оних писар во отлучці був в комісії польської), где і квартиру мні определенно. Будучи же в него немалое число в правленії писарськом, понудило мя первое желаніє одійти в Польшу, в Могилев, для обученія языка латинського і провидінія по світу людського обхожденія. І упросил я сотника і атаманов компанійських, чтобы мя отпустили, от яких і отпущен. За божією же помощію і божією матері, того ж времеіі прилучившемся купцю з

Могилева града Іоанну Роні, який із Стародуба везл залізо, і за упрощенієм моїм оного купця, взят і при возах єго дошед града Могилева, який стоїть над рікою Дніпром, і от него, Іоанна Роні, залічен в школу при церкві Святопокровської на Подолі; гді і преозиміл. По весні упрощенієм того же Іоанна Роні принят до школ латинських язовитських; і там случалось ходити до церкви благочестивой Преображенія господня, где дом архієрейський при той церкві. І ходя на клірос, услышано от покойного архієрея Сильвестра Четвертинського моє пініє, і к єму призван. Оний же єпископ іспросился: "Коея віри, і от якої страни і жительство, і гді моє пребиваніє?" Оному єпископу явил я свою віру і жительство, яке вишше сего написано і гді нині перебуваю. Оний же єпископ требовал мене з прошенієм, чтобы я в должность півчеськую к нему пристал, з обіщанієм наградженія, к чему я охотне іздався. І когда к чину півчеському стал обучатись, то уже мене ксендзи до школ і не пустили, сказуя, что ти де сизматик, що у сизматиков жиєш. Но когда обучился чрез год і розсмотрив іскуство партесное, то єдиного времені на світлоє воскресеніє на всенощной співаючи канон на хорах, реєнт, по єдиному єго на мене гонительству, что за єго п'янство уже був отдален от капелії, а мні поручено, якобы за невиход концерта за дишкантами, пхнул мя із хор чрез желізніє баляси. Где я із хор на дол летіл вишені у п'яти человек, і єжелі би не потрапил на женськіє главы, то би о камінь мрамур розбился. І многим женам повреждени були главы, а єдиной старусі і вся глава сломилась, яка у три дні і умерла. Мене же господь і матір божія сохранила невредима. Он же, реєнт, убоясь, біжал із хор і поддался на римську релігію, но немалим коварством з римськими півчими старался, як би мене увічить, к тому ж еще согласился із тими моїми врагами, Семеном і Іваном, кої пред сего мене желали убить, но їх з села Поповой Гори, бивши плетьми, вигнали за границу, а тепер в Могилові в драгунський полк при замку записались, якіє посля вскорі православную церков викрали, і оних повішано.

Бігая того зла, по прошенію случившихся в Могилові міщан із города Шклова, просился я от єпископа могилевського отпуску, об'явля єму своїх гонителей, який і отпустил мя з немалою жалостію. І з тими купцями Іоанном Мазуровичем да Михайлом Кособуцьким, імія із собою

двох півчих, поїшов я в город Шклов в монастир Благовіщення господня, в яком монастирі ігумен Феодосій із братією прийняли мене з охотою, з нагородженієм за содержаніє півчих талярей десять битих, крім доходу, ібо тот монастир імієт приход, — всі благочестивіє к тому монастирю склоняються, где і тот город стоїть над рікою Дніпром. І там я чрез четири года при том монастирі був реєнтом і от оних міщан, так і от ігумена іміл довольствіє. Но і там враг, іскатель мні зла і гоненія, завидя моему добру, возста на мя. Прилучившіїся з Кієва два студенти, желали у Орші іли в Могилеві ходити до школ, но не приняті за тим, что благочестивіє. З ними я потрудился, і на світлоє воскресеніє виправили діалог з інтермедією. На який многолюдствіє благочестивих собралось і римлян, і самих єзовитов, і доменікан, і жидов. І всі тому удивлялись, яко там, в тих краях, той весті не видали. Немалую собі римляне болізню і безчестіє принявши, умислили, яко би мя вигнати із города Шклова: просили губернатора, чтобы мні на їх празники приходити в кляштор доменіканський до органів і з півчими своїми співати. Хоча й же і був присинок от губернатора, то я много отказивался, яко нам, благочестивим, в римський кляштор неприлично входити, да і правила святих отець возбраняють. Но і пачей оніє римляне опечалились і наславши єдної ночі в монастир на співарню, яко би нечаянно, з ліхтарнями, органіста з драгунами замковими, і начали бити всіх півчих і тих студентів, а мене з чулана витягши, безмилосердне били і шаблями рубили, где главу мою у двох вісцех до мозгу прорубали, і несли мене у Дніпр-ріку утопити. Но я, мало ощутився, просил оного органіста, яко он ісперва добр був ко мні, помилованія: який об'явил мні, что послан от замку убити мене і у Дніпр уволокти. Однак божія помощ і матер божія заступиста мя: случившієсь того града міщане їхали в городи з крамами і наїхав на тоє, отняли мене і мало в живих унесли у співарню і об'явили ігумену. От якого я порубанія много страдал і все своє імущество врачам роздал; но ничтоже не успіл би, єжелі би не єдина вдова, женщина Євдокія Мащиха, ізлічила: ібо оніє римляне, ощутивши, якіє врачі до мене ходять (яко там боліє жидов не іміється нікого), намовляли, чтобы мя умертвить. Когда ж я от той старухи уврачеван і стал по-прежнему співати, то ізвіщенно мні от добрих приятелей, что хотят мене, в ночі напавши, ізв'язати і воскорі у Дніпр укинути. Я, видя і там гоненіє і что

уже укритись от папіштаков неможливо, а случилось таким же способом, в ночное время в одном місці того органісту самого застать в шинку, то там з своїми півчими також єму отреванжевал киями і шаблями, і забравши всіх півчих, дубом по ріці Дніпру пустился вниз.

О такой моєй тайні ігумен і міщане ізвісні були і много обо мні сожаліли, тільки что сила римська, а на благочестіє гоненіє. І той ночі уплили миль десять. І припливши світом к городу, стоящему над Дніпром, Гомлю, там препочили дній два. І паки яшася плаванія. І от Гомля, когда там же судное плаваніє возиміли, то в єдином місці, припознясь, случаем нагнали судно на древо, яке в ріці от берега отвалилось, і там всі шість нас человек і судна вивернулись. І так само судно вниз Дніпра пошло, а імущество наше, яке було, все затонуло, ми же храненієм божіим за лози похватались, яко поблизу берега іміли плаваніє, — і много гласом немалым іскали рятунку. Где почувши рибалки наїхали нас і побрали у свої лодки. І тільки із тим остались платтєм, в яком випали із судна. І оними рибалками вивезені на брег, где і огонь от них розпален ради огрітія і обсушенія от води. І оттоль, преночевавши, в пущі пішим путем немалый час шедши, доспіли к Лоеву городку, а послі до Ріпок і там препочивши мало, дошли до города Чернігова, і тамо премедля яшася і паки в путь. Уже зо мною були четири тільки півчіє, а два в Чернігові к архієрею Родіону Жураковському пристали.

І дошедше до городка Седнєва, там задержан упрошенієм господина обозного генерального Якова Лизогуба при єго церкві остатись за дячка із содержанієм півчих. Видя я себе от потопленія і при мні будучих півчих весьма оскудных на одіваніє, принужден остатись. В оном Седнєві жил я чрез год: і мало приодівшись, оттоль отийшол, поблагодаря, і оставил при господину єще двох півчих, а зо мною єдин хлопец Іоанн. І шедши дній немало, достиг до своего пристанища отчеського і застал єще в живих отця і матку, і всіх братій і сестер, і діда свого Стефана (який уже живши купно з нами літ сто і тридцать і умре). В дому мало поживши, принят в півчіє в кафедру переяславськую к преосвященному Кирилу Шумлянському за реєнта. І тамо год виживши, ізволенієм божіим і за благословенієм родителей своїх, в 1718 году женился, февраля остатніх

чисел, на дочері бувшого сотника березанського Михайла Пилипенка, Анастасії.

По отході, того ж года марта первых чисел, отцеві моєму в поход царичанський за обозного полкового, на тот час будучему гетьманом наказним господину Сулимі Іоанну, хорунжому генеральному, то я в небитность отця моего, по умертвії намісника березанського, Андрея Покори, тим же архієреєм Шумлянським за заслуги мої півчеськїї, в 1718 году в ноябрі 3-м числі, в городку Березані до храму Успенія богоматері в священника рукоположен. Єще в тую пору в Березні єдна церков була, где со времені моего произвожденія много бід і гоненій от Забіловни Дмитрашихи претерпіл невидаванієм презентов, но за виданієм от атамана Іоанна Зуя із козаками презента, принят я і рукоположен. Якая із ярості того же дня прислала до архієрея Шумлянського з письменним прошенієм, якими я недостойн священства, а недостойнства ніякого не показала: то оноє письмо Павло Гресько того ж дня ідучему архієрею із церкви, в якій я і рукоположен, подал. Якое письмо архієрей, когда вшедши по обичаю в столовой розібоан з мантиї, веліл при старшин! полковой, якіє в то время пригодились, писарю Савичу читать. І по вчитанню оного письма, призвавши оного Греська пред себе і сказивал: "Об'яви де панюй своєю, что она нехай знаєт хлопа, а єпископ попа; а когда не похощет єго, Турчиновського, в руку ціловать, то нехай где інде поцілуєт". І тако отправлен. І от того времені не малия от ней, Дмитрашихи, і сина єї Василія, хоча й в тую пору і млад був, гоненіє і поруганіє претерпівал і во время моего прихода, по обичаю, з молитвою і в празники з крестом, немалоє поруганіє і вигнаніє із дому єї принимал. А всегда, бывало, лестію мя хотяще уловить, призывая в дом свой, питієм ізнуряєт, чим би в словах уловить і обезчестить; но я, силою божеською і матері божі" єй, невредим отхожду. Видя оная Дмитрашиха, что я не преодоливан состою, на єдину обиду якими мою устроїла в 1719 году церков другую на Заріччі, з помоществова" нієм прихожан, святого архангела Михаїла, якая в год состроєна і освящена покойними протопопами Григорієм Максимовичем да Павлом Доброницьким. І стала (Дмитрашиха) до того прихода рефероватись, а вмісто єї дому дом отця моего к моєму приходу определен. К якій церкві придан священник

Кирило; но оная Дмитрашиха і тим священником вознегодовавши, почала іскать духовних собі по своїй похоті: і во время святія четиредесятниці для ісповіді от'їхала в село Семеновку і там в священника Григорія ісповідалась, а до моєї Успенської церкви прийшла, чтобы святых тайн сподобитись. Якую я видя пренебрегательку чина священнического, послал пономаря Михайла, чтобы оная Дмитрашиха з церкви выступила і їхала би туда причащатись, где ісповідалась, яка принуждена їхать в церковь Михайловскую і там сподобилась святых тайн от Кирила-священника: ібо і указ от архієрея Шумлянського во всю єпархію був, чтобы священники не своїх прихожан не приймали на дух і пачей святых тайн не сподобляли. То от того времені і пачей немалою яростію наповнилась: начала гонить мене явно і тайно, насилая своїх подданих п'яних на мой дом, бранячи і на путі, і в церкві, а я все снисходительними вещми сохранялся. Єдиного же времені з ярості будучому в домі єя полковнику Василю Танському много непотребностей приключила мні наговоркою. Який, призвавши мя в дом єя пред себе, бранил, пориваясь бить мене; но я і оттоль безбідно, оправдая себе, отийшол. А уже когда син єї Василій, будучий в тоє время во училищах в Шленську і в Празі, виучась, от Праги в Петербург дойшол і там в архієрея Лопатинського учителем при домі єго стал; то уже я от оной Дмитрашихи весьма був поруган і гоним, з похвалками стогнать мене от парафії із Березані. Когда же син єї пришед з Петербурга, то уже незносіє мні обиди і козакам стал приключать. А когда в 1740 году сотником березанським стал, то і тоже гоненіє на мя возстало: з немалим угроженієм козакам і мужикам приказивал, чтобы у мене ніхто не наймался роботать, хотя уморить мя голодом і холодом. На остаток того ж 1740 г. мої покупленніє гаї, поля, тако ж і в козаков неправедним слідствієм сотником бубновським Василієм Савичем, да крапивянским Михайлом Кандибою, да Капцевичем, канцеляристок), поотнимано і єму, сотнику Василю Дмитрашку, отдано. Но єще не утолясь на том, в 1746 году подал на меня доношеніє он, сотник Дмитрашко, єпископу Никодиму, якобы я усиловне от прихожан за вінчання і за сорокоуста брал і за неданіє єго матері причастія, і якобы я многих бив, от якого бою і смерть приключилась, і сам за волками, і за зайцями, і медвідами їзжу і б'ю, і ловлю. По якому єго челом битті прислано з катедри слідственников:

ермонаха Євксентія до попа Петропавловського Гошкієвича, да канцеляристу Василя Козловського. Якіє за прибитієм своїм в Березань, оним сотником березанським Василем Дмитрашком подкуплені і неправедно людей, козаков і мужиков допрашивали без присяги. К тому же он, сотник, всіх устрашал боєм, ежелі би кто за мною правду говорил, да к тому же і от єпископа Никодима немалая посяжка була і того ради ні малійшого оправданія в слідствії от мене не принимано а боліє ні за что, яко син мой Алексій, будучи в Петербурзі із Алексієм Малиновським, для свиданья з сином же моїм Андреем, кой був в службі во тоє время в Петербурзі у Воронцова-графа, іспросили у членов синодальних архієпископа московського Платона Малиновського да архієпископа псковського Симона Тодорського письма к Никодиму, чтобы мя в обиду сотнику Дмитрашку не попускал. Який архієрей Никодим не только сотнику не возбранил, но сам, согласясь із сотником, гонителем був. І по окончанії слідствія, за поданієм єго, Дмитрашка, доношенія, чтобы до окончанія діла лишили мене священства і намісничества, того ж више писанного года сентября 14 числа велено мні указом явитись для вислушанія діла в консисторію. Но когда я явился, то тоже сентября 19 дня велено всім священникам градським переяславським з причетниками в консисторію сходитись, а когда сойшлись, то при соборне, і при мні, і єму, Дмитрашку, приговорі лишили мене священства, і прихода, і намісничества вовся, і в кого взимал за вінчання і за сорокоустное поминаніє, мні козакам і єго подданим деньги возвращать; за бигіє медвідя і волков і ловленія зайцо в заточеніє сослать на дванадцять неділь в зсилку, за неданіє же матері сотника Дмитрашка причастія уплатить дев'ятдесят і п'ять рублей безчестія. Все тоє за то, что я во время слідствія сказал: буди де консисторія праведно не осудить, то небесная консисторія праведно осудить, он архієрей приключил. А что я взял був з канцелярії колодницю свою служебну, березанську, і уже за тоє, по жалобі от єго, Дмитрашка, до Румянцева (який тогда гетьманством правил), Румянцев писал к архієрею Берлу, і за то я був штрафован, что взял самоуправне (колодницю) з цеп'ю, то і ще, по єго доносу сотника, якобы за тоє (присуждено) дать мні плетей сто вдаров. Где і приказано воловикам держать мене; но я, не даясь держать, об'явил во консисторії: "Буди не видержу, то в тую пору держать". І так,

скільки оніє мордерці били плетьми, я все читал: "Отче наш" да "Богородице діво", і тако божією помістю і матері божій і малійшей болізни не ощущал. А когда я встал, то повеліно мене заковать в немаліє желіза і залютовать вовся, без замков, і в хлібню посадить, і там поліна рубать, і діжу місить, і всякоє послушаніє роботать. А посля того же сентября 29 в зсилку в монастир горський Золотоноський сослав в желізах з подданим коробовським Василем Лепским, який за привоз в горку із плечей остатную з мене реверенду знял. І там я в чорной роботі три місяці в завідованії ігумена Дорофея Лебедевича в немалой нужді страдал, еднан божією силою і матері божій був подкріплен. З якої зсилки уже ноября 30 числа велено указом у желізах і паки в катедру представить; где за представленієм моїм подавал самому архієрею Никодиму доношеніє, чтобы мої, не принятїї в слідствїї, оправданїя в консисторїї принято і розсматривано було б, і мене помиловано б. Який архієрей оніє мої оправданіє і доношеніє, три дні держа в себе без поміти і без резолюції, мні чрез писаря Іринарха отдал; а когда уже декабря 10 розковали із желіз, приказали їхать в дом, чтобы матері сотниковой, якобы за безчестіє, так і козакам і мужикам за взятіє за вінчаннїя і поминовенїя, не виключая того, что вікарїю, дячку, пономарю давано, все до остатка от мене би було награждено, і для того і послано ізо мною із катедри єромонаха Мелетїя, да канцеляристу Василїя Козловського. Якїє много принуждали мя, чтобы я матері єго, Дмитрашка, так козакам і мужикам уплатил; но я, видя онїй в консисторїї неправедний приговор, німало не повинился. Якїє і паки заковавши в желіза і положи на драбинчастий воз, приказали дячку Івану Даниленку та дячку Михайловському Григорїю везти мене в катедру. Якїє когда попились в єго, Дмитрашка Василя, і ночію везя мя в Чирське, у великий ров із возом упали, і там самі остались п'яні, мене же лошаді, когда спужась, стали по ріллям ораним носить; но, я, видя...

Ілля ТУРЧИНОВСЬКИЙ

АВТОБІОГРАФІЯ

Вперше надруковано у вид.: Автобиография южнорусского священника 1-й половины XVIII ст. — "Киевская старина", 1885, т. XI, с. 321 — 332.

Турчиновський Ілля Михайлович — народився 20 липня 1695 р. в містечку Березані на Полтавщині в родині сотника. Вчився спочатку вдома, потім у Києво-Могилянській академії, мандрував по Україні, Білорусії, перепробував багато професій. У 1718 р. став священником у рідному містечку. Свое "житіє і страданіє" описав у автобіографічному творі, який розгортає колоритну картину життя і побуту "мандрівних" студентів. Рукопис автобіографії Іллі Турчиновського повністю не зберігся. У передмові до публікації редакція журналу "Киевская старина" повідомляла, що за даними, одержаними від попереднього власника рукопису, який читав повний текст, Ілля Турчиновський був звільнений від суду, був відновлений на своїй посаді священника і після багатьох пригод помер у похилому віці, хоча й в іншій парафії.

Подається за першодруком.